

No totes les culleres són iguals

FRANCESC SARDÀ (1872-1912) / MNAC (DONACIÓ DE DOLORS DE XEUS)

Josep-Francesc Delgado

Escriptor
josepfrancescd@rouredcanroca.cat

Fer de professor és una feina de molta abnegació i de molt de compromís. El professor, com el metge, sovint només compta amb la seva ment i les seves mans per entomar un munt de problemàtiques personals, familiars i socials de les persones que atén. Ara bé, fer de professor també et proporciona emocions d'una intensitat que no té parió. En aquest article n'explicaré dues.

Actualment estic fent de professor en una escola d'adults al barri de Bellavista de les Franqueses del Vallès. Quan fa uns anys vam celebrar Nadal vam ensenyar als nostres alumnes senegalesos a fer cagar el tió. Hi havia un alumne que sempre entrava content a classe, quasi ballant, pesava 110 quilos i feia gairebé un metre noranta, era una torre. Les òrbites dels ulls, molt blanques, i les dents d'ivori es destacaven molt sobre la seva pell fosca, però el que es destacava més eren els seus llavis gruixuts i somrients, era un somriure càlid que t'arribava com quan s'aixeca una brisa suau. Aquella persona, que sempre entrava contenta perquè ja podia mantenir la seva dona i els seus dos fills al Senegal, es llevava cada dia a les 6 del matí i anava a recollir ferros per Barcelona fins a les 4 de la tarda. Feia un entrepà i a 1/4 de 6 ja era a classe a aprendre català. Mai no vaig gosar de preguntar-li on dormia perquè la intuïció ja m'ho descobria.

Quan vam fer cagar el tió només va demanar, amb el to de pregària de qui resa en una església, amb la veu baixa i delerosa que es fa servir quan no ens veu ningú i expressem un desig íntim profundament sentit, que el tió li portés uns papers per legalitzar la seva situació. Venint d'una persona tan alegre com ell aquella gravetat encara impressionava més per tot el drama que de sobte deixava a la vista. Em sembla que ell havia entès què signifi-

cava el tió millor que jo. A finals del curs passat el seu desig es va acomplir i va poder anar a veure els seus familiars que feia tres anys que no podia visitar per la manca de papers, i va conèixer el seu fill petit que no havia vist mai.

JORNADES DE FORMACIÓ PEDAGÒGICA

Aquesta tardor he tornat a ser espectador d'un d'aquests moments. El 30 de juny, en unes jornades de formació pedagògica que el Departament d'Ensenyament va organitzar al Caixafòrum, vam entrar en contacte amb una iniciativa didàctica que a mi i al meu company ens va cridar poderosament l'atenció: "Visual Thinking Strategies o Using art to deepen learning" ["Estratègies de pensament visual o utilització de l'art per aprofundir en l'aprenentatge"]. La direcció del nostre centre ens va animar a afegir-nos-hi. Donaven a conèixer l'existència d'aquest mètode Montserrat Morales, psicòloga i educadora; Esther Fuertes, historiadora de l'art que dissenya i implanta projectes d'educació del Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC); i ho coordinava el professor d'anglès Josep Maria Planas del Departament d'Ensenyament de la Generalitat.

La idea va venir dels EUA i del món de la museística. Als museus es trobaven que la gent realitzava recorreguts d'hores en cosa de minuts, que no paraven esment en obres d'un interès i d'una importància fora de dubtes, i això els va preocupar. Com deia la meua alumna Dolors: "Vivim massa de pressa i no ens parem ni a mirar ni a pensar." Les estratègies de pensament visual desenvolupen una metodologia per mirar un quadre durant un quart d'hora i entendre'l a partir de les pròpies emocions. La gràcia de la metodologia és que demostra que tots podem entendre un quadre si el mirem amatents encara que els nostres coneixements d'història de l'art siguin nuls. A mi em va interessar perquè fa anys vaig poder conduir uns alumnes des de tercer d'ESO fins a selectivitat i, típs dels resums i anàlisis de les lectures, els vaig començar a demanar què els havia emocionat i que

en fessin una argumentació partint de les pròpies emocions lectores. M'havia trobat amb el mateix problema d'acceleració: passaven per les línies de les pàgines massa de pressa i no sentien el que llegien. Incidint en les emocions que ens desvetllen un text literari, aquells alumnes van esdevenir bons lectors i això va millorar, pel cap baix, les seves notes a la selectivitat en el comentari d'un article, perquè la seva capacitat argumentativa va créixer més que amb la metodologia tradicional. De cop, em trobava amb la mateixa estratègia a partir de la pintura.

Bé, va arribar el dia de comprovar si el mètode funcionava i un 20 de novembre érem davant del quadre *El dinar de l'obrer*, de Francesc Sardà, exposat al MNAC. Conduïa l'experiència el meu company Lluís Domènech; en dic experiència perquè crec que és sobretot això: una experimentació de la pintura en clau emocional, la qual porta a una comprensió global. Els meus alumnes: l'Amy, l'Àngels, la Dolors, l'Arcadio, la Verònica, la Catalina, la Sònia, en Rafael, en Ramon..., em van fer adonar de coses del quadre que m'havien passat completament per alt. Part de les seves reflexions es van centrar a justificar com podíem adonar-nos que dos dels tres personatges del quadre eren més pobres que el tercer. Aleshores va intervenir la Catalina amb una emoció molt viva als ulls i va dir que aquella gent li recordava la seva infantesa a les barraques del barri de la Salut a Barcelona, perquè aquell obrer es cruspia la sopa assegut a la vorera amb un plat de fang i una cullera d'alpaca, i que ella havia menjat amb culleres així quan era menuda; i encara havia vist aquelles camises folgades dels obrers. I tothom es va quedar uns segons mut, en silenci. De cop i volta l'experiència estètica del quadre –està molt ben pintat– esdevenia vivència real i carnal: algú s'havia posat a la boca una cullera com aquella que els més joves del grup no havien vist mai. Era com si la tela passés a tenir vida i estiguéssim a punt de sentir una xarrupada d'aquell treballador amb ganes de dinar.

Érem en un museu que fa molta patxoca, una de les millors herències artístiques d'aquests 100 anys, del qual podem gaudir tots plegats i, en un instant, hi havia aparegut amb tota la força d'un testimoni la vida més dura de Barcelona, la de les barraques dels anys 50 del segle XX. La mateixa Catalina ens va explicar que no érem gaire lluny de les barraques de Montjuïc, actualment una zona verda. Quan jo tornava cap a casa amb tren no podia deixar de pensar com devia ser la Catalina de menuda. Aquest país s'ha fet amb el treball silencios i abnegat de molta gent com la del dinar de l'obrer que va pintar Francesc Sardà i com la Catalina. I a sota els marbres llents que ara veiem hi ha molta feina de qui ha viscut entre el fang cuit del plat i moltes culleres d'alpaca de qui ha anat polint els marbres gratant colzes fins a fer oli.

S'havia fet fosc i el tren avançava. Gairebé podia veure la Catalina corrent entre les barraques mentre la seva mare parava taula amb una d'aquelles culleres que havia pres vida des del quadre; i les cames de la Catalina corrien com aquells ciclistes que carreguen una dinamo a cop de pedal per il·luminar la nit a la carretera. Aleshores ella no ho sabia perquè era massa petita, però tot corrent pel barri de la Salut també carregava la dinamo d'un país: el construïa.

- Tens una notícia o una foto curiosa o de denúncia?
- Has gravat un vídeo interessant?

Envia'ns un missatge
al whatsapp

EL 9 NOU

648 678 819